

CZU 2-73(478+477)

TREPTELE RIDICĂRII ARHIEPISCOPIEI CHIȘINĂULUI ȘI HOTINULUI LA RANGUL DE MITROPOLIE

THE GRADES OF THE THE ARCHIEPISCOPATE OF CHISINAU AND HOTIN
TO THE RANK OF METROPOLITAN

Preot VASILE SECRIERU

Abstract: Gurie Grosu was invested in Archbishop of Chișinău and Hotin on March 29, 1921. He was appointed as Archbishop of this diocese with Royal Decree No. 5481/921. The ceremony of investing was held in Bucharest in the Royal Palace in the presence of the King and the Royal family. Hieromonk Gurie Grosu always threatened of foreign dominion, wander from village to village under the wing of the Church, to spread the spiritual word in the ancestral language of Church, singing together with the people and dividing them little book, which was the first ABC Romanian book in Bessarabia.

Key words: invested in Archbishop, diocese, hieromonk, foreign dominion, church, little book, ABC Romanian book.

După Unirea Basarabiei cu România, episcopul Nicodim Munteanu al Hușilor a păstorit Arhiepiscopia Basarabiei până la alegerea unui titular, funcție în care a fost numit și împuternicit de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române: „P.S. Episcop al Hușilor – Nicodim să conducă afacerile Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului până la alegerea unui titular”, menținându-se că „Odată cu trimiterea Prea Sfințitului Nicodim, atât Sf. Sinod cât și înaltul guvern au ținut ca într-un glas să dea încredințare că vi se vor îndeplini cu sfințenie toate dorințele privitoare la autonomia bisericească de care aveți nevoie”¹.

La 16 iunie 1918, Sfântul Sinod de la București publica „Cartea Pastorală”, prin care se acorda autonomie Bisericii basarabene.

Nicodim Munteanu a sosit la Chișinău în ziua de 23 iunie 1918. Redăm, în continuare, un pasaj dintr-o cuvântare a arhiepiscopului Nicodim: „Căci atunci când Basarabia a trecut de a sa bunăvoie la România, a trecut și cu trupul și cu sufletul, a trecut cu tot ce a avut, a trecut cu toate instituțiile sale. Nu se poate pricepe cu mintea ca Basarabia să fie alipită cu trupul la țara de peste Prut, iar cu sufletul să rătăcească peste Nistru”.

La 1 septembrie 1918, s-au desființat toate organele administrației vechi ale eparhiei: Consistoriul bisericesc, Sfântul eparhial, Consiliul școlar bisericesc și Ad-

ministrația economică. În aceeași zi, în locul lor au fost înființate: 1. Administrația centrală eparhială a Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului; 2. Consiliul superior eparhial. Administrația centrală eparhială a fost formată din cinci direcții: administrativă, economică, judecătorească, matricolă și stării civile².

Arhiepiscopul Nicodim Munteanu a păstorit biserica din Basarabia timp de un an și jumătate (iunie 1918 – decembrie 1919).

După o perioadă de aparentă acalmie, la 8/21 februarie 1920, a fost convocat Congresul Eparhial Extraordinar, în componența căruia au intrat clerici și mireni. Congresul l-a ales pe Gurie Grosu, arhiepiscop al eparhiei Chișinăului și Hotinului și pe Dionisie Erhan, episcop cu titlu „al Ismailului”. În felul acesta cei doi au fost titularizați de un for necunoscut de legile statului român, caz fără precedent în practica Bisericii Ortodoxe Române. Timp de aproape un an, statutul celor doi ierarhi din Basarabia a rămas incert. Bucureștiul ecleziastic și civil a continuat să-l considere pe Gurie „arhieru, delegat de Arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului”. În această calitate i s-a adresat corespondența oficială de la mitropolitul primat și de la guvern. Chișinăul, însă, l-a considerat pe Gurie Grosu, arhiepiscop titular. Conflictul cu autoritățile centrale, bisericești și civile s-a stins prin „înțelegerea manifestată de acestea față de basarabeni”. La 17 decembrie 1920, membrii Sfântului Sinod, în prezența și cu participarea ministrului cultelor și a directorului general al cultelor „încheie actele oficiale de stat”, „în legătură cu alegerea de chiriarhi săvârșită la 8/21 februarie 1920, la Congresul General Clerical al Eparhiei Chișinăului și Hotinului”³.

În cadrul congresului protopopiatului orașului Chișinău din 5/18 iunie 1920 s-a ridicat problema raporturilor bisericii basarabene cu biserica română și a declarației rostite la 29/11 iunie 1920 în ședința Sfântului Sinod a Bisericii Autocefale Române de către arhiepiscopul Gurie și episcopul Dionisie. Adunarea a decis ca hotărârea definitivă în privința acestor probleme să fie luată în altă ședință a congresului, care trebuia să fie convocat la 23 iunie 1920. În ambele ședințe ale congresului de cerc, din 18 și 23 iunie 1920, la care au luat parte preoții, diaconii, dascălii, epitropii din Basarabia, s-a discutat în principal despre situația bisericii basarabene⁴.

Protoiereii A. Baltagă și S. Bejan, ca delegați ai bisericii din Basarabia, la 9 iulie 1920, au înaintat Ministerului Cultelor o declarație prin care au arătat între altele, că alegerea arhiepiscopului Gurie și a episcopului Dionisie ca chiriarhi ai bisericii basarabene s-a făcut după nedreptățile săvârșite de episcopul Nicodim și fostul guvern, care au făgăduit păstrarea drepturilor bisericii basarabene. Până la congresul din februarie 1920 și alegerea lui Gurie și Dionisie, soarta bisericii din Basarabia din punct de vedere canonic, n-a fost hotărâtă definitiv, pentru că ea nu și-a spus părerea în această privință. Soarta bisericii basarabene putea să fie hotărâtă, din punct de vedere canonic, numai prin convorbiri între Biserica Ortodoxă Rusă și Biserica Ortodoxă Română, care și începuseră. Biserica rusă, însă, prin „Gramata”⁵ Patriarhului Tihon de la Moscova, din 23 mai 1918, pe adresa mitropolitului Pimen, a renunțat la dreptul său, dând deplină libertate bisericii din Basarabia, care, prin congresul său eparhial, să-și hotărască soarta. Congresul eparhial din februarie 1920, prin alegerea lui Gurie și Dionisie, hirotoniți de Biserica Ortodoxă Română și împuterniciți de Sfântul Sinod și de guvernul român, a votat unirea bi-

sericii basarabene cu biserica română. Această votare s-a făcut în unanimitate, cu participarea românilor basarabeni cât și a minoritarilor⁶.

Gurie Jrosu, la 29 martie 1921, a fost investit ca arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului. El a fost desemnat ca arhiepiscop titular al acestei eparhii, cu decretul regal nr. 5481/921. Ceremonia de învestitură a avut loc la București în Palatul Regal, în prezența Regelui și a familiei regale⁷.

În perioada 13 - 14 martie 1923 s-a desfășurat Congresul Eparhial Extraordinar al reprezentanților clerului și credincioșilor din Basarabia, sub președinția lui Alet Baltaga. Congresul a fost convocat la Chișinău cu scopul participării reprezentanților clericilor și mirenilor la desemnarea ierarhilor titulari ai noilor scaune episcopale de Hotin și Cetatea Albă și la ridicarea Arhiepiscopiei Chișinăului la rangul de Mitropolie. Această importantă problemă bisericească a fost ridicată încă din 1917. După intervențiile oficiale și câteva delegații la București, s-a decis înființarea a două noi episcopii. La 13 martie 1923, s-au adunat la Chișinău cei mai mulți dintre delegații preoților, cântăreților și mirenilor. Au fost prezenți circa 80 de delegați, restul n-au putut să ajungă din cauza drumurilor inundate și a timpului scurt. În după-amiaza zilei s-a săvârșit o slujbă în biserica mitropoliei. Arhiepiscopul Gurie a ținut o cuvântare și a făcut un scurt istoric al problemei, arătând că biserica din Basarabia s-a hotărât să se consolideze imediat ce provincia avea să se afirme ca unitate politică însemnată în rândul popoarelor din Rusia. Când, însă, Basarabia a devenit independentă, atunci ideea înființării mitropoliei la Chișinău și a întemeierii celor două episcopii a căpătat și mai multă vigoare. Congresele eparhiale au cerat insistent realizarea acestor cerințe⁸.

Merită atenție și Adresa Ministerului Cultelor și Artelor, nr. 11.549 din 6 martie 1923, către arhiepiscopie: „Înalt Prea Sfințite, prin legea votată de corpurile legiuitoare, sancționată și promulgată prin Monitorul Oficial nr. 266 s-au înființat Episcopiile de Hotin și Cetatea Albă. Alegerea Chiriarhilor titulari ai acestor Eparhii, urmează să se facă potrivit art.II din această lege de Marele Colegiu Electoral, la care vor participa și șase delegați ai Congresului Eparhial din Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului ca reprezentanți ai clerului basarabean. În consecință sunteți rugat, pentru aducerea la îndeplinire a legii, să dispuneți convocarea de urgență a Congresului Eparhial în sesiune extraordinară, pentru alegerea acestor șase delegați. Primiți, vă rugăm Înalt Prea Sfințite, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni. Ministrul - Constantin Banu. Director General - Șt. Brădișteanu". Au fost numiți ca episcopi titulari, episcopul Visarion la Hotin și arhimandritul Scriban la Cetatea Albă. Congresul a ales ca delegați care să participe la Marele Colegiu Electoral pe A. Baltaga, S. Bejan, T. Gavrilovici, P. Guciuja, Vl. Dumitra, I. Postoronica. Congresul a hotărât ca această delegație să se retragă de la lucrările Marelui Colegiu Electoral, dacă nu erau propuse pentru votare cele două persoane dorite de biserica ortodoxă basarabeană, fapt care ar fi însemnat încălcarea drepturilor bisericii locale. Tot acest forum a decis ca în momentul instalării noilor episcopi în scaunele de Hotin și Cetatea Albă, arhiepiscopia Chișinăului să fie ridicată la rangul de mitropolie. Acum s-au luat și alte decizii:

1. Biserica din Basarabia va rămâne nedreptățită în elementele ei constitutive și anume mitropolie, episcopii, protopopiate de cerc, parohii și mănăstiri.
2. Cele două eparhii noi, Hotin și Cetatea Albă, vor rămâne sub jurisdicția cano-

nică a autorității centrale superioare bisericești din Chișinău, instalarea chiriarhilor făcându-se la fața locului de către viitorul mitropolit al Basarabiei, iar hirotonirea arhimandritului Iuliu Scriban, congresul dorea să fie făcută la Chișinău, ceea ce ar fi avut o mare influență pentru clericii și drept credincioșii păstoriți.

3. Pentru întreaga biserică din Basarabia trebuia să rămână nemodificată organizarea ei de atunci.
4. Instituțiile clerului local să rămână neschimbate și unitare⁹.

Clerul basarabean, prin *Cererea Congresului Extraordinar Eparhial* de la Chișinău, și-a manifestat dorința de a se ridica arhiepiscopia Chișinăului la rangul de mitropolie. Astfel, la 8 iulie 1923, a avut loc în sala eparhială din Chișinău o ședință solemnă a Congresului Extraordinar Eparhial, cu participarea delegaților clericilor și mirenilor, aleși de toate cercurile protopopești din Basarabia. La această ședință, delegații s-au preocupat de problemele bisericii basarabene. Au considerat că scaunul ierarhic din Chișinău trebuie să depindă direct și numai de Sfântul Sinod de la București. La Congresul General Eparhial din 1917 se hotărâse înființarea oficială a mitropoliei Chișinăului. Pentru aceasta au pledat toate congresele următoare, iar „noi astăzi vestim forurile înalte ale Țării că aici există, mai ales acum, toate drepturile de Mitropolie și nu aflăm nici un motiv binecuvântat ca legalizare a dreptății printr-o formă să mai fie amânată”. Sfântul Sinod a stabilit prin *Proiectul de Statut al Bisericii Ortodoxe Române* ca în Basarabia să fie înființată o mitropolie cu sediul la Chișinău, căreia trebuiau să-i fie subordonate cele două episcopii, Hotin și Cetatea Albă-Ismail. Congresul Extraordinar Eparhial era convins că lucrează în numele tuturor protopopilor, preoților, diaconilor, cântăreților și a dreptcredincioșilor creștini din întreaga Basarabie. Acest congres a hotărât ca episcopiile noi ale Hotinului și Cetății Albe-Ismail, care s-au întemeiat numai prin libera voință a arhiepiscopului Chișinăului și a clerului său, și după numeroasele lor cereri adresate autorităților țării, trebuiau să rămână subordonate canonicește scaunului arhipăstoresc din Chișinău. S-a subliniat că scaunul arhipăstoresc din Chișinău a fost pentru Basarabia ca o mitropolie sub denumirea de „Mitropolia Basarabiei - a Moldovei dintre Prut și Nistru”. Pentru promovarea culturii teologice în țară și în Basarabia s-a decis ca în fiecare eparhie să existe câte un seminar teologic. De aceea, s-a hotărât să se transforme școlile spirituale din Chișinău, Edineț și Ismail în seminarii teologice, iar Seminarul teologic din Chișinău să fie organizat ca Academie teologică, așa cum în repetate rânduri au cerut-o congresele eparhiale și arhipăstorul din Chișinău. Delegații congresului au făcut apel la chiriarii Basarabiei de a aduce la cunoștința tuturor hotărârile luate la congres și de a cere realizarea lor fără amânare. Cererea a fost semnată de toți cei prezenți la congres „în fața Înalt Prea Sfințiților Vlădici și a Biroului”¹⁰.

În urma raportului comisiei de organizare a bisericii române, care a luat în examinare actul din 8 iulie 1923, acesta exprimând dorința Congresului Extraordinar Eparhial de la Chișinău, ca arhiepiscopia Chișinăului să fie ridicată la treapta de mitropolie, cu denumirea Mitropolia Basarabiei, Sfântul Sinod a decis: „Se constată că cererea poate fi considerată ca și rezolvată prin dispozițiunile favorabile introduse în Proiectul de lege și noul Statut de organizare unitară a Bisericii Ortodoxe Române. Rămâne ca și ceilalți factori hotărâtori să se pronunțe asupra Proiectului de lege și a noului Statut de organizare a Bisericii Românești”¹¹. Statutul de organi-

zare a Bisericii Ortodoxe Române a fost reglementat de legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române din 6 mai 1925¹².

În ședința Sfântului Sinod din 25 iunie 1927, s-a citit referatul comisiei pentru petiții cu privire la cererea adunării eparhiale a arhiepiscopiei Chișinăului, ca arhiepiscopul Gurie să fie ridicat la rangul de mitropolit. Comisia a cerut să se întreprindă demersurile necesare pentru satisfacerea acestei cereri. La propunerea acestei comisii, Sfântul Sinod a hotărât: „I.P.S. Patriarh are autorizația de a trata și stabili momentul și modalitatea ridicării I.P.S. Gurie la treapta de Mitropolit”¹³.

Astfel, prin Decretul regal din aprilie 1928, Gurie Grosu, arhiepiscopul Chișinăului, a fost ridicat la rangul de mitropolit al Basarabiei. Momentul a prilejuit o mare bucurie în toată Basarabia. Redăm, în continuare, integral textul acestui decret regal:

„Înalt Decret Regal: Mihai I-iu

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională

Rege la României

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului Ministrului nostru

Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și Artelor sub nr. 18749/a.c.

Am decretat și decretăm:

Art. I. Potrivit art. 2 din Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, potrivit hotărârii Sfântului Sinod din ședința de la 25 iunie 1927 și potrivit deciziei Înalt Prea Sfințitului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfințitul Gurie Grosu, Arhiepiscopul Chișinăului, se ridică la rangul de Mitropolit al Basarabiei.

Art. II. Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și Artelor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a dispozițiilor prezentului Decret.

Dată la București, la 21 aprilie 1928

În numele Majestății Sale

Regelui Mihai I-iu

Miron Cristea, Patriarhul României; Alex. Lapedatu, Ministrul Cultelor și Artelor; Nicolae, Principe al României; Gh. Buzdugan Nr. 1136”¹⁴.

Gurie Grosu a fost instalat ca mitropolit la Chișinău în ziua de sâmbătă, 28 aprilie 1928, fiind de față mitropolitul Nectarie al Bucovinei, ca reprezentant al Sfântului Sinod, Alex. Lapedatu, ministrul cultelor, episcopii Lucian al Romanului, Iustinian al Cetății Albe și mulți stareți, protopopi și delegați. În catedrala din Chișinău, arhiepiscopul Gurie a fost învestit ca mitropolit, cu mantia și cârja rămasă de la mitropolitul Gavriil Bănulescu. Episcopul Dionisie, vicarul mitropoliei, i-a adresat câteva cuvinte de salut. După ce Gurie s-a închinat la icoane, noul mitropolit stând în ușile împărătești, mitropolitul Nectarie a citit tomosul Sfântului Sinod, dat în numele Patriarhului Miron și semnat de mitropolitul Pimen, ca președinte al Sfântului Sinod. Apoi Alexandru Lapedatu a dat citire Decretului regal de ridicare la această treaptă. Mitropolitul Nectarie a rostit o cuvântare de felicitare. Au luat cuvântul apoi Alexandru Lapedatu, Gala Galaction, decanul Facultății de Teologie din Chișinău. S-a dat o masă în palatul mitropolitan, luând parte 250 de persoane. Serbarea s-a prelungit printr-o nouă adunare a reprezentanților diferitelor așezăminte eparhiale, care i-au adus urări noului mitropolit, în ziua de 3 mai 1928¹⁵.

Cu același prilej, Principele Nicolae al României, în palatul regal, ca reprezentant al Regenței, a rostit următoarele cuvinte, referitoare la activitatea lui Gurie în

perioada regimului țarist: „Această înălțare a Înalt Prea Sfinției Tale la revendicia de Mitropolit să o socotim ca o răsplată Dumnezeiască pentru munca luminării prin Biserică a neamului românesc din Basarabia, într-o vreme când ochii noștri priveau nemângâiați peste Prut, iar nădejdlile noastre le credeam numai visuri îndepărtate. Pe atunci noi cei din România liberă citeam cu ochii înlăcrimați că Ieromonahul Gurie Grosu, amenințat mereu de stăpânirea străină, umbla din sat în sat, ca sub aripa Bisericii, să răspândească cuvântul duhovnicesc în limba strămoșească alun-gată din slujba bisericească, cântând la un loc cu poporul și împărțindu-i cărtica sa, care era întâiul abecedar românesc în Basarabia”¹⁶.

Scriitorul Gala Galaction l-a apreciat pe Gurie Grosu drept un „om duhovni-cesc, bogat în răbdare, iubitor de oameni, adevărat urmaș al Sfinților Apostoli”¹⁷.

Referințe bibliografice

1. PLUGARU, Ștefan, Teodor CANDU. *Episcopia Hușilor și Basarabia (1598-1949) (Istoric și documente)*. Iași : Ed. PIM, 2009, p. 168.
2. COLESNIC, Iurie. *Basarabia necunoscută*. Ch. : Ed. Universitas, 1993, vol.I, pp. 295-297.
3. BUZILĂ, Boris. *Din istoria vieții bisericești din Basarabia (1812-1918, 1918-1944)*. București : Ed. Fundației Culturale Române; Ch. : Știința, 1996, pp. 123-126.
4. *Luminătorul*. 1920, iul., pp. 37-38
5. *Luminătorul*. 1923, nr. 21, oct., pp. 3-8.
6. COLESNIC, Iurie, ref. 2, p. 296.
7. *Luminătorul*. 192, mai, pp. 33-38.
8. Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului. In: *Lucrările Congresului Eparhial Extraordinar (13-14 martie 1923)*, Ch., [1923], pp. 1-2.
9. *Lucrările Congresului Eparhial Extraordinar (13-14 martie 1923)*, ref. 8, pp. 3-17.
10. *Patriarhia Română. Adevărul despre Mitropolia Basarabiei*. București : Ed. Inst. Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993, pp. 14-16.
11. *Patriarhia Română, Adevărul despre Mitropolia Basarabiei*, ref. 10, p.17.
12. HAMANGIU, C. *Codul general al României. Legi unificare, 1922-1926*, vol. XI-XII, pp. 496-502.
13. *Patriarhia Română. Adevărul despre Mitropolia Basarabiei*, ref. 10, pp. 17-18.
14. *Patriarhia Română. Adevărul despre Mitropolia Basarabiei*, ref. 10, p.18.
15. *Biserica Ortodoxă română*. București, 1928, nr. 8, p. 762.